

Compositie

ordening en hiërarchie

Compositie is ordening

Manier waarop zaken in een afbeelding, (web)pagina of poster worden geordend.

- Ordening zorgt voor hiërarchie, waardoor de kijker weet wat het belangrijkste en wat minder belangrijk is, en waar hij of zij moet beginnen.
- Ordening behoedt de kijker voor chaos.

Compositie is ordening

Deze hiërarchie geeft richting aan hoe wij het beeld zien en lezen.

zien:

- formalistisch, herkenning van vorm;
- richting, van belangrijk naar onbelangrijk;
- contrast.

lezen:

- betekenis geven aan beeldelementen baseert op maatschappelijke en individuele beeldvorming waar bij de betekenis kan veranderen.

verleden - heden – toekomst

Compositie betekent:

Compositie is de ordening van visuele elementen (*inhoud*) op het vlak waarop de informatie wordt gegroepeerd (*podium*).

Principes van **proportie, verdeling en plaatsing**

helpen ons de visuele elementen op de juiste

manier in de ruimte te zetten.

vorm

“CONTENT”
[tekst / beeld]

Relatie

Structuur
Hierarchie
Flow

ruimte

“STAGE”
[papier / scherm]

Plaatsing

Regel der Derden
Gulden Snede
Grid Systems

compositie

(harmonious ordering)

Compositie is ordening

Bepalende factoren voor compositie:

- Vorm van het vlak
- Hoe elementen zijn gegroepeerd
- verhouding van de beeldelementen tot elkaar en de verhouding tot zichzelf, het kader.

Welke factoren bepalen een compositie?

Vorm van het vlak waarop de informatie wordt gegroepeerd

- Staand/liggend rechthoek, vierkant, cirkel, ovaal, veelhoekig . .

Compositie is ordening

Bepalende factoren voor compositie:

- Vorm van het vlak
- Hoe elementen zijn gegroepeerd
- verhouding van de beeldelementen tot elkaar en de verhouding tot zichzelf, het kader.

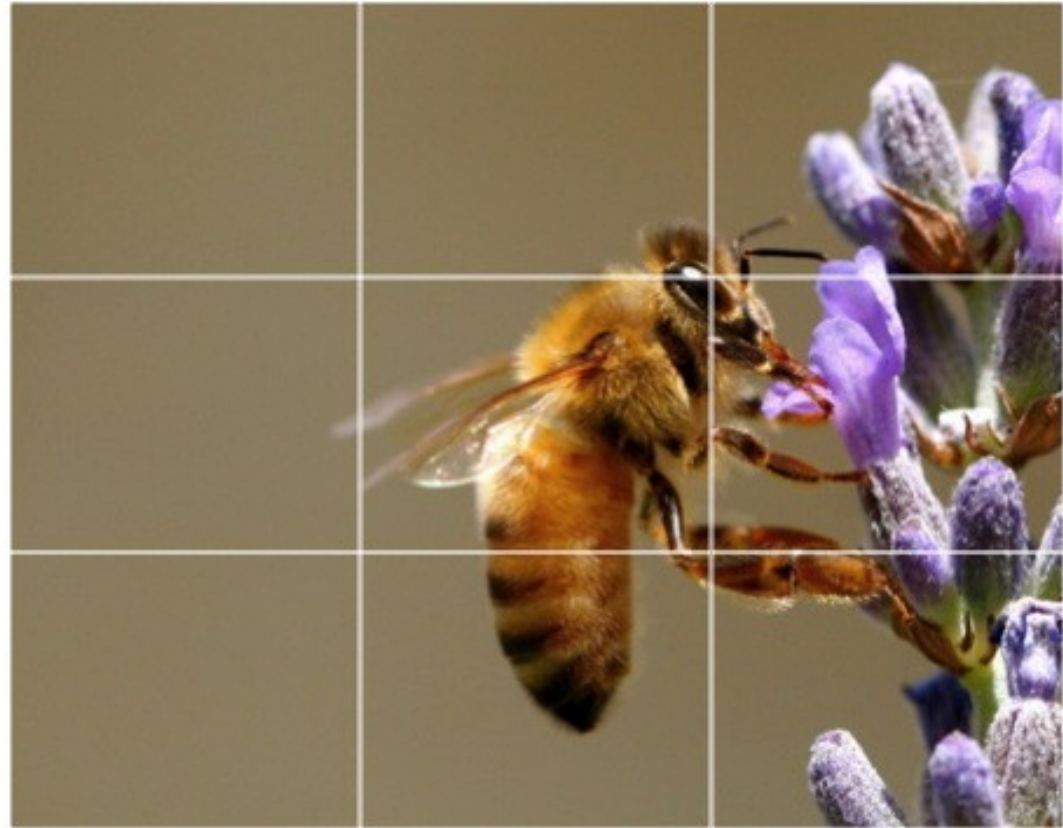
Als compositie verstaat men de poging tot ordening van de beeldelementen met een vooraf bepaalde strategie.

Een mogelijke strategie zou de het toepassen van de Regel der derden of de “Gulden snede” kunnen zijn.

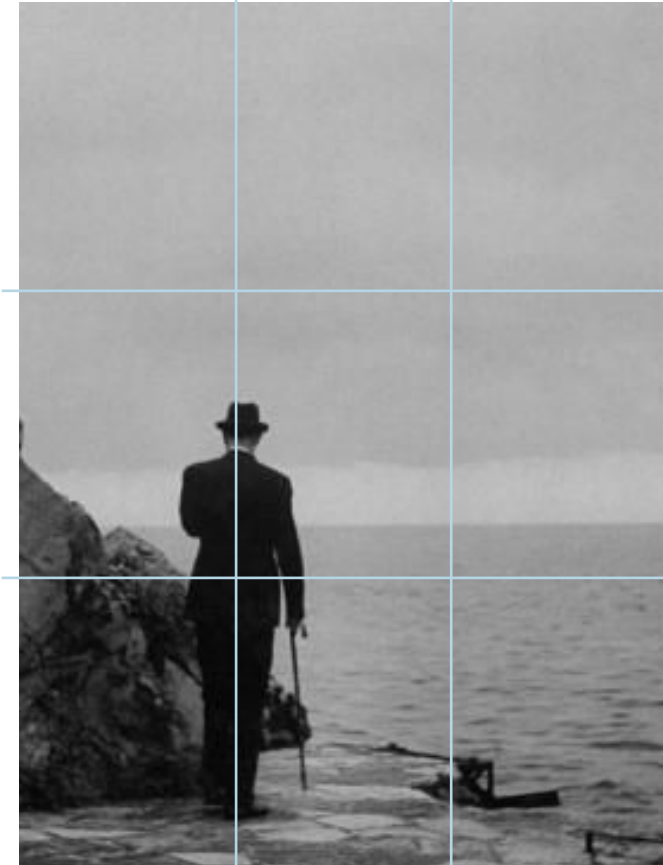
Regel-der-derden: visuele aandacht

De regel-der-derden deelt een afbeelding in negen gelijke vlakken door twee horizontale en twee verticale lijnen te trekken die het beeld in drie gelijke stukken delen.

Een afbeelding waarin het onderwerp op of rond een van de vier kruispunten (aandachtspunt) van deze lijnen valt is dynamischer.

Regel-der-derden

Regel-der-derden

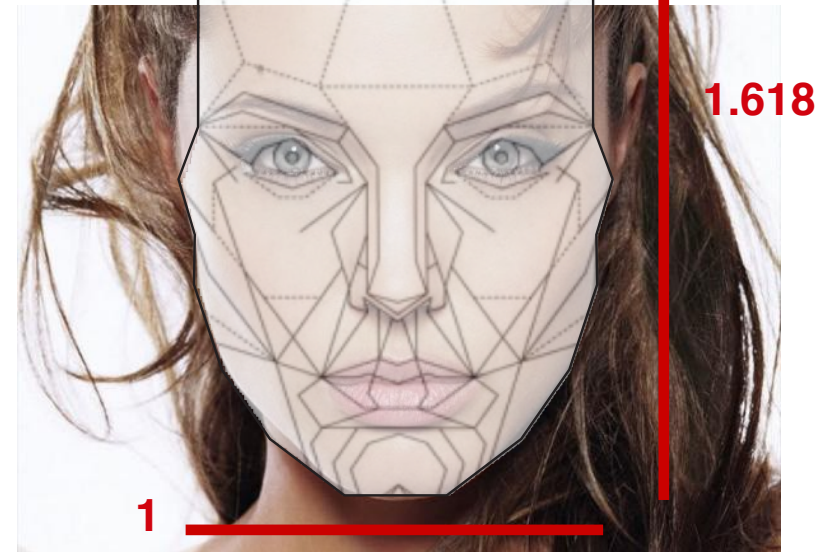
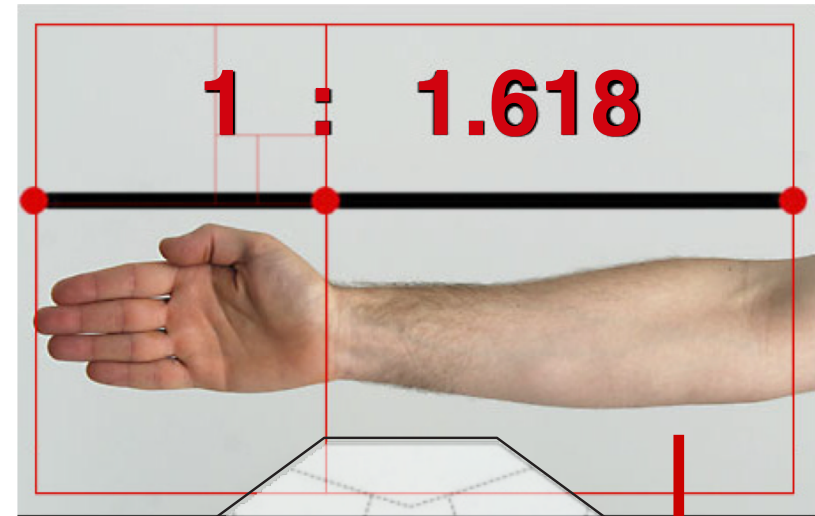
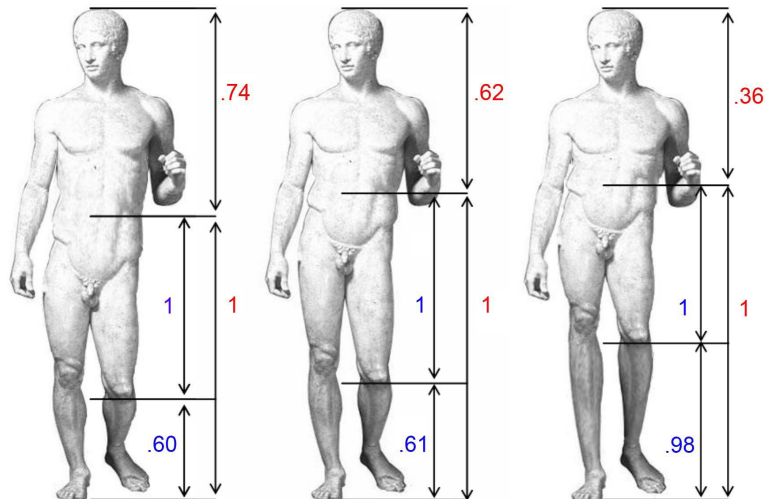
© Alex Knudsen

© Alex Knudsen

De gulden snede: natuurlijke proportie: schoonheid

De mens heeft een voorkeur voor de gulden snede maatverhouding ($1 : 1.618$) omdat het de **natuurlijke proportie** toont dat ons brein als visueel aantrekkelijk waarneemt.

De verhoudingen van de gulden snede.

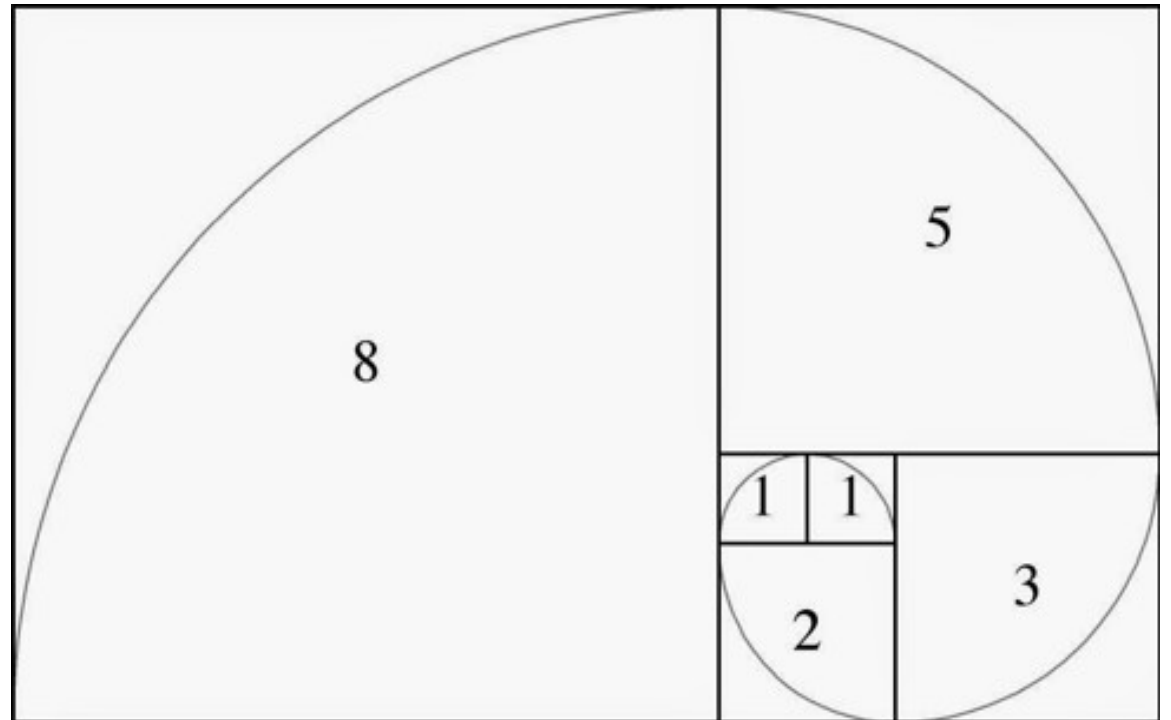
Volgens Zeising (psycholoog, 1876) was de gulden snede dé universele regel die de schoonheid in zowel kunst als natuur beschreef.

In de vroege middeleeuwen bedacht Fibonacci het antwoord op de vraag waarom deze verhouding zo vaak terug te vinden is.

In 1202 publiceerde Leonardo Fibonacci een bijzondere rij getallen: elk getal van de rij (behalve de eerste twee) is gelijk aan de som van de twee voorgaande getallen. Dat levert de volgende rij getallen op: 0, 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89, 144, 233, enzovoorts.

Deze verhouding wordt met de Griekse letter ϕ (phi) aangegeven. $\phi=0,618$ (of de verhouding 1:0,618).

[spreek uit: 'Fie']

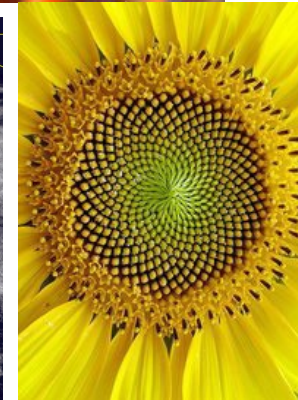
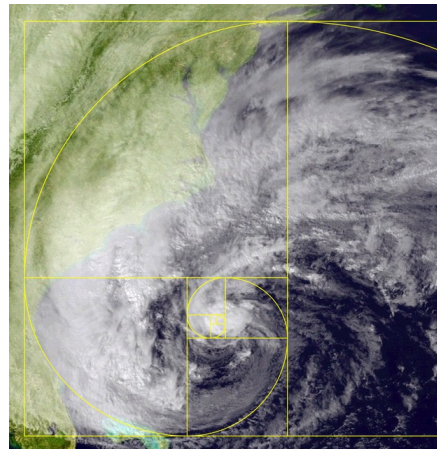

Natuurlijke proportie: schoonheid

De gulden snede vind je overal in de natuur terug. In vormen en patronen van grote natuurverschijnsels of kleine organismen, in planten, het dierenrijk en zelfs in het menselijke lichaam.

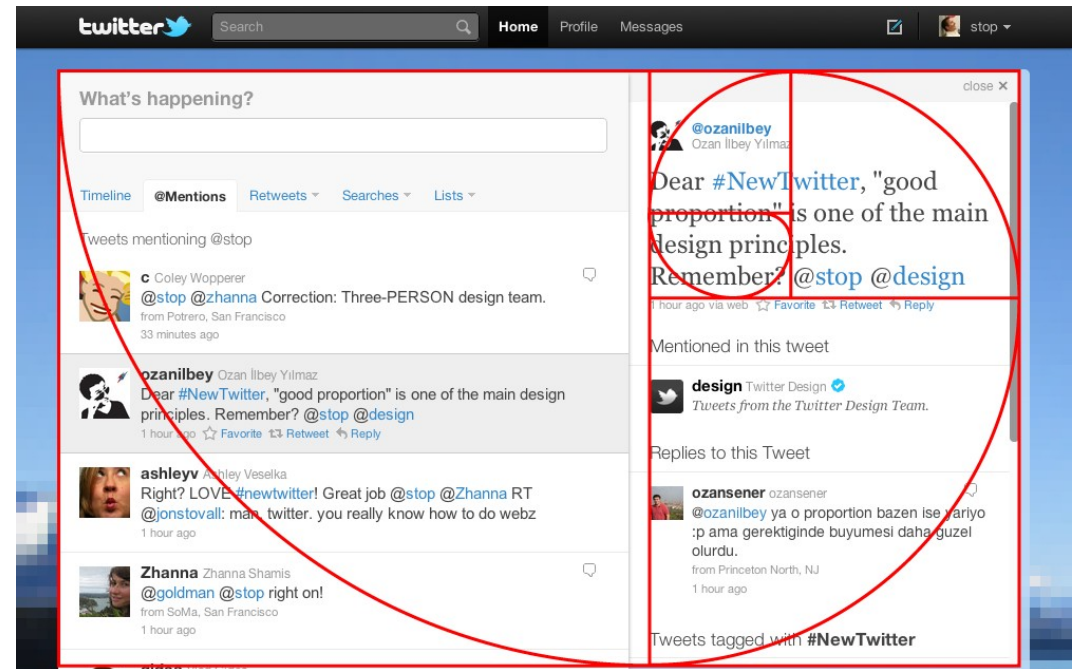
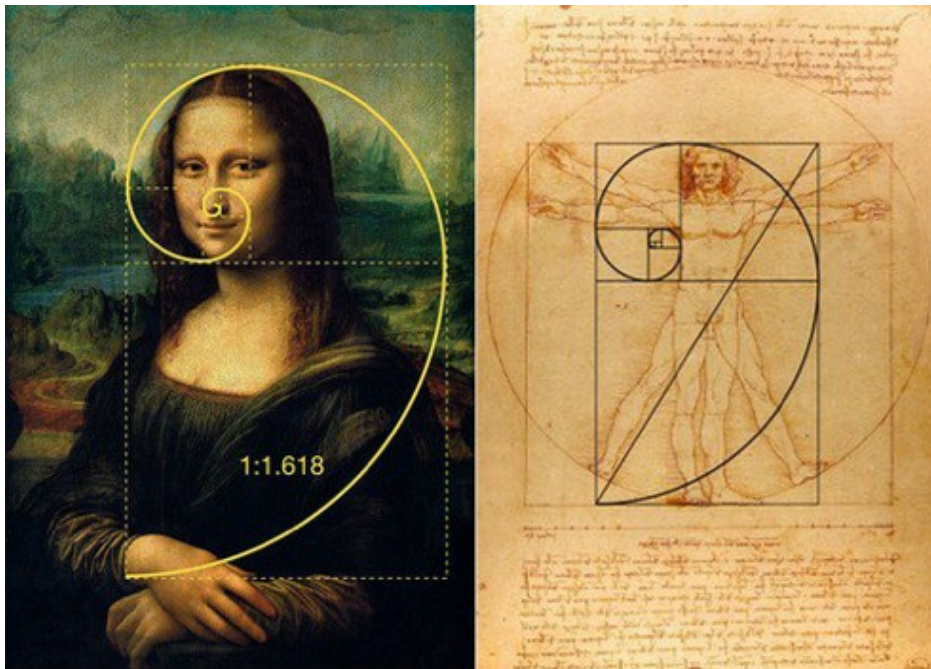
In de esthetica spreekt men van de meest harmonisch verhouding in de perceptie van schoonheid.

Maar ook in uitingen van de mens door de eeuwen heen. Zoals in de beeldhouwkunst, architectuur, industrieel ontwerp, etc.

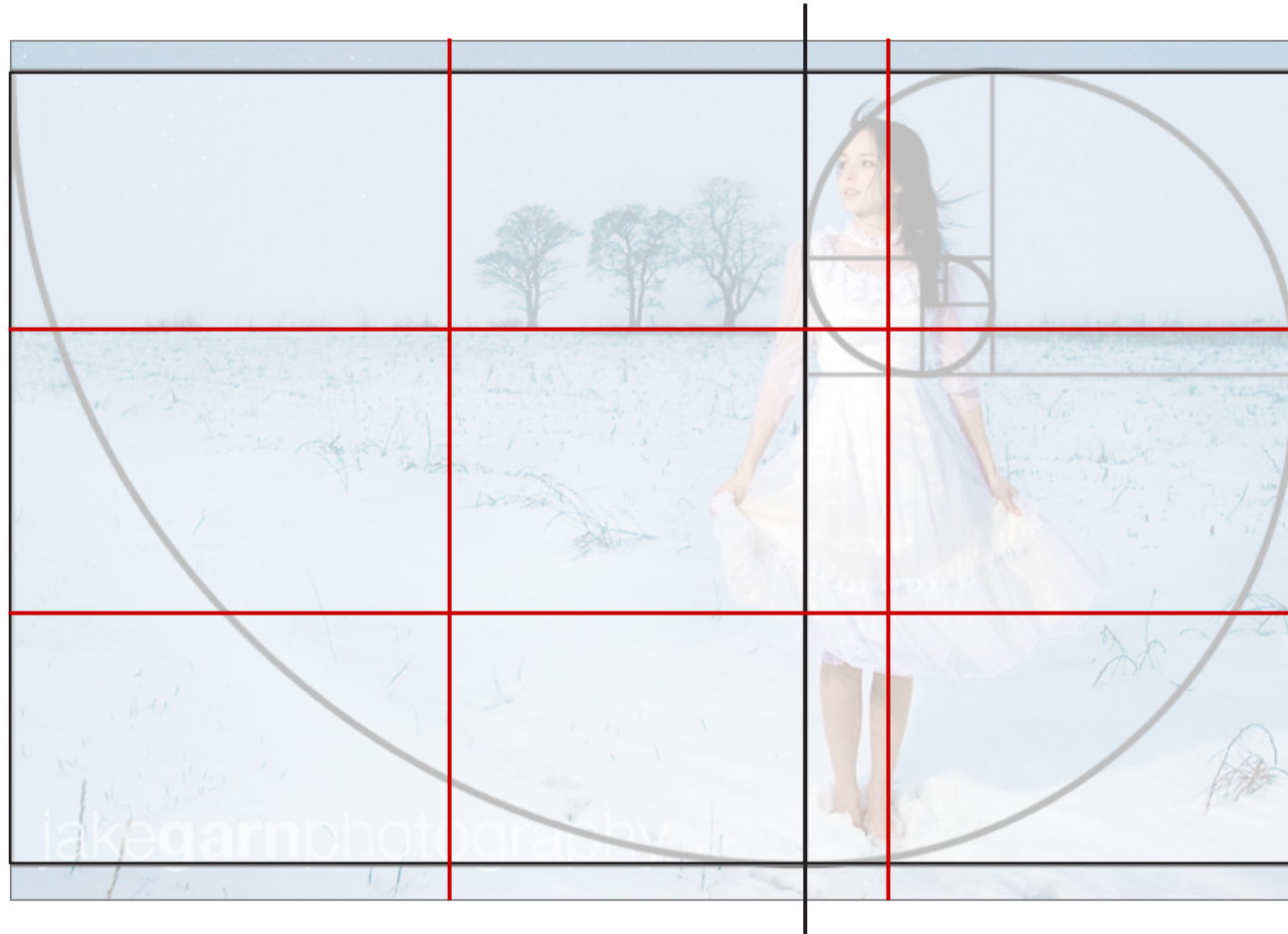
Natuurlijke proportie: schoonheid

De gulden snede is een soort verdeling van een lijnstuk, vlak of lichaam, in twee ongelijke delen, waar de verhouding tussen het geheel en het grotere deel gelijk is aan de verhouding tussen het grotere en het kleinere deel.

Leonardo da Vinci, Mona Lisa / Vitruvian Man

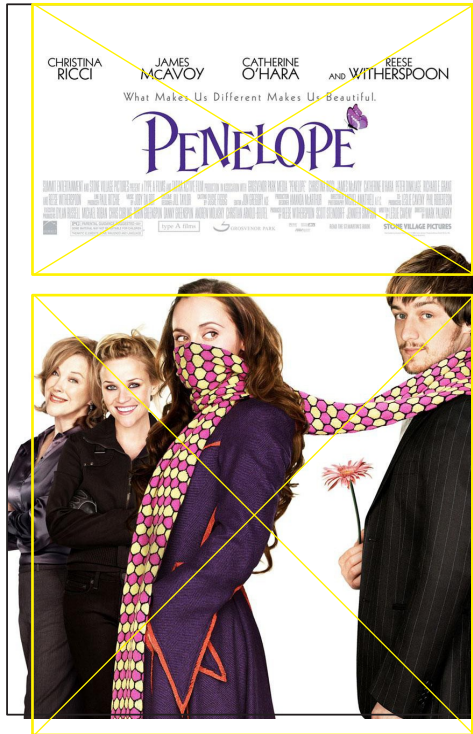
Vergelijking

≡ = Regel derderden

∩ = Gulden Snede

Gulden snede & Regel der derden

Compositie en Gestalt

Een goede compositie maakt gebruik van de Gestaltwetten.

Gestaltwetten (voor- en achtergrond, nabijheid, overeenkomst, symmetrie en gelijke achtergrond) beschrijven hoe de kijker een beeld ontleedt in beeldelementen en relaties tussen de beeldelementen legt.

Welke factoren bepalen een compositie?

Beeldelementen en manier waarop ze op het vlak zijn gegroepeerd

1. Centrale compositie of gerijde patroon
2. Symmetrisch vs. assymmetrisch
3. Belangrijkste vorm of lijn
4. Uitsnede

1a. Centrale positie

Orde ontstaat al je de elementen in een groep bij elkaar zet

Passen in één herkenbare vorm (b.v. driehoekscompositie) dit is een klassieke uitstraling

1b. Gerijde patroon

**Elementen op enige afstand
van elkaar gezet, ordenen door op dezelfde afstand
te plaatsen (gerijd)**

Decoratief effect, hierdoor krijg je meer ordening

1c. Strooipatroon

Elementen willekeurig over het vlak verdeeld.

De kunst is voldoende evenwicht te behouden en tegelijk ontsnappen aan regelmaat.

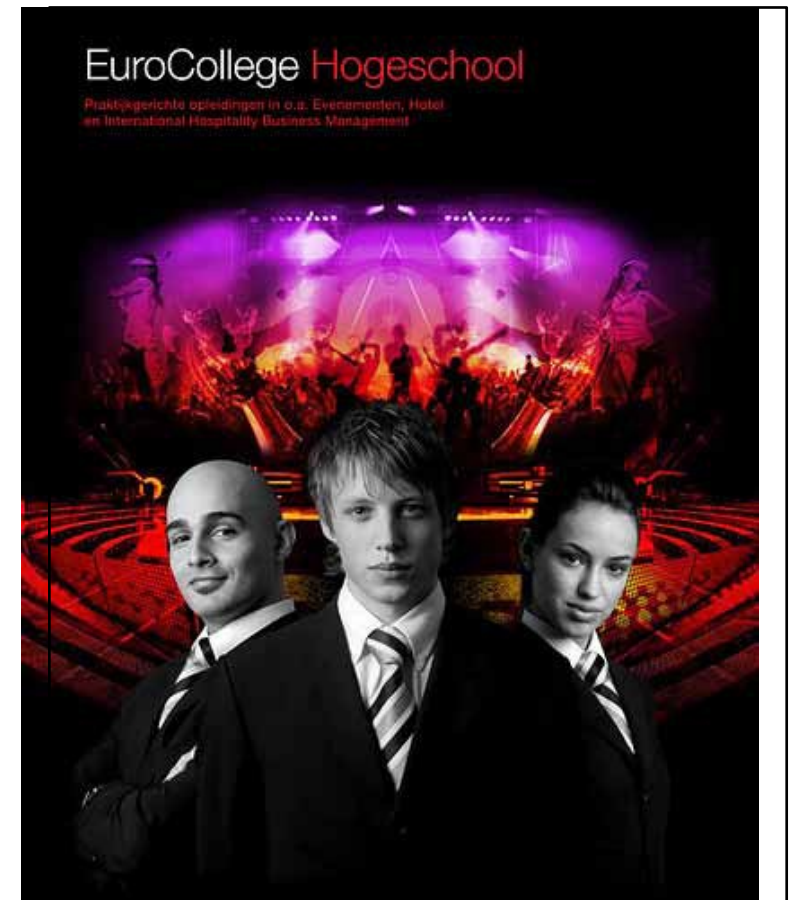
Informeler effect

2a. Symmetrisch

Elementen in een groep links en rechts van het midden of eronder en erboven.

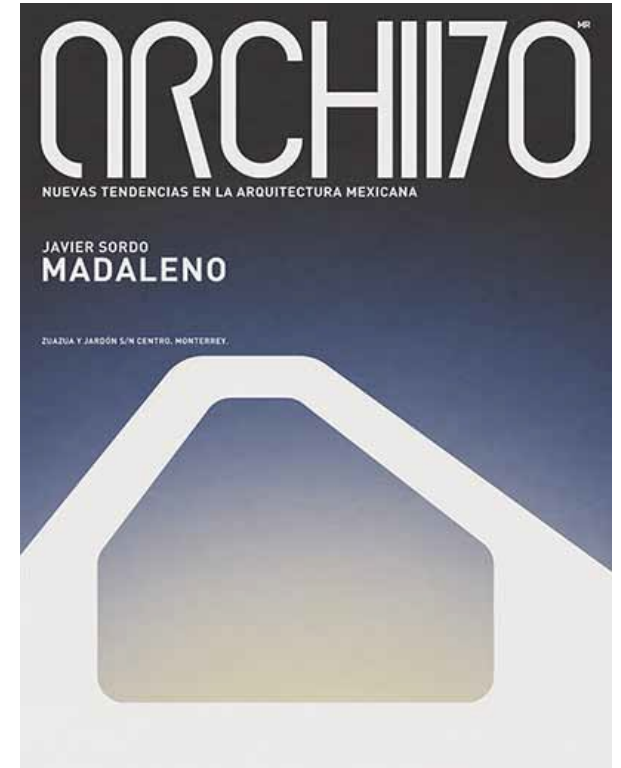
- Evenwichtige, rustige effect
- Monumentaal als (groot centraal beeld begeleid door kleinere elementen)

2b. Asymmetrisch

Duidelijk ontbreken van symmetrie.

- Ontstaat spanning
- Diepte en beweging

De kijker laat zich leiden door de diagonale lijn, deze werkt als vector en leidt het oog langs de lijn.

3. Belangrijkste vorm of lijn

Elementen in een groep kunnen als één vorm worden beschouwd

Gestaltwet van continuïteit

- Natuurlijke uitstraling

b.v. Horizontale lijn die in veel landschappen de compositie bepalen.

4. Uitsnede

Keuze van welke beeldelementen in zijn geheel worden getoond en welke kunnen worden afgesneden, en waar.

Informeel composities komen realistischer over dan de overwogen centrale en symmetrische composities

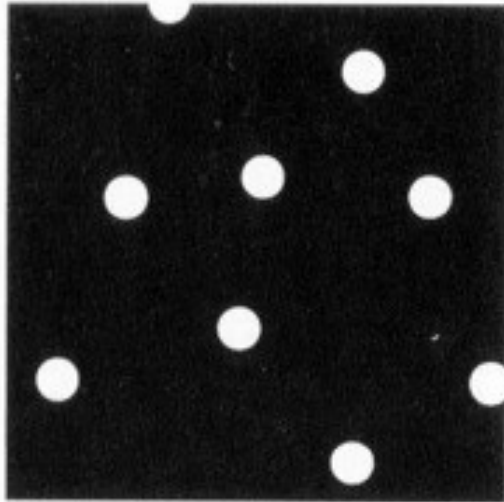
De Gestaltwetten

De wetten van menselijke waarneming:

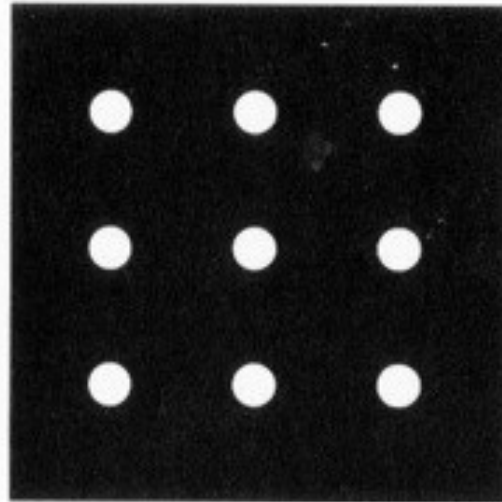
De Gestaltwetten

- Waarom zie we het ene als voorgrond en het andere als achtergrond?
- Hoe kan het dat we vormen kunnen onderscheiden?
- Wat is een goede vorm?
- Hoe en waarom zie we samenhang tussen dingen?
- Welke eigenschappen van een ding zorgen ervoor dat we het kunnen onderscheiden van andere dingen?

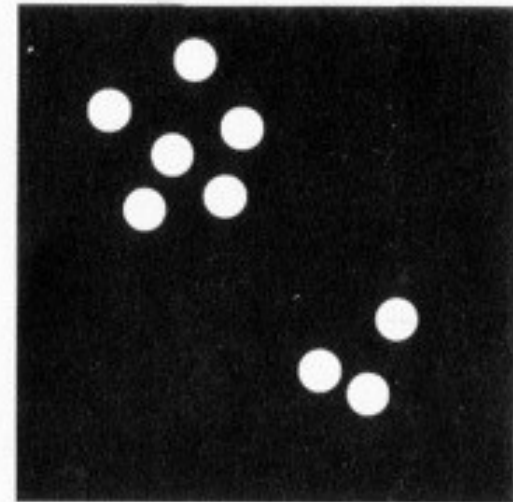
Groeperen

1. Nine dots, casually arranged with no obvious association between them.

2. Nine dots, clearly associated, but what if we want to show that three of the dots do not belong with the others?

3. Here, three dots, grouped and separated from the others. *It's almost as though there's a story forming in this sample...*

De Gestaltwetten

We zien wat we willen zien

Voorgrond / Achtergrond

Het is maar net met welke intentie we de afbeelding bekijken die bepaald wat we zien. Waarneming is dus toch niet zo objectief als de gestaltpsychologen ons doen geloven. Er is altijd een zekere mate van subjectiviteit en al snel trekken we de verkeerde conclusie.

De Gestaltwetten

Noma Bar

TO DAY OR NOT TO DAY: TWELVE TWELVE TWELVE

Max Kisman

De Gestaltwetten

IFAW

www.ifaw.org

De Gestaltwetten

Hiërarchie, Nadruk (Salience)

Met ordening (compositie) wordt ook bepaald wat belangrijk is en wat niet.

- Zo veel mogelijk ongehinderd in beeld
- Scherp in beeld
- In het volle licht
- Groter maken
- Opvallende, afwijkende kleur

De afbeelding als ontmoeting

**Wanneer in een compositie personen zijn
bijeengebracht, gaan psychologische interpretaties
een rol spelen.**

De afbeelding als ontmoeting

Mensen die bij elkaar staan lijken emotioneel verbonden

De afbeelding als ontmoeting

Twee personen die elkaar in het beeld aankijken, gaan een sociale relatie aan.

De afbeelding als ontmoeting

Mensen dichtbij de rand van het beeld en dus dichtbij de toeschouwer fungeren als iemand om je mee te identificeren.

Indeling van de verschillende afstanden tussen mensen naar sociale sferen:

- **Public (gehele gestalte zonder vertekeningen)**
- **Intimate (hoofd)**
- **Close personal (hoofd en schouders)**
- **Far personal (tot de heup)**
- **Close social (tot de knie)**
- **Far social (gehele persoon, maar met duidelijk perspectivisch vertekend lijf - vooral de benen zijn sterk verkort)**

Visuele aanwijzingen voor de richting waarin de kijker moet kijken en de objecten die hij moet of kan verbinden.

Vectoren wijzen de weg:

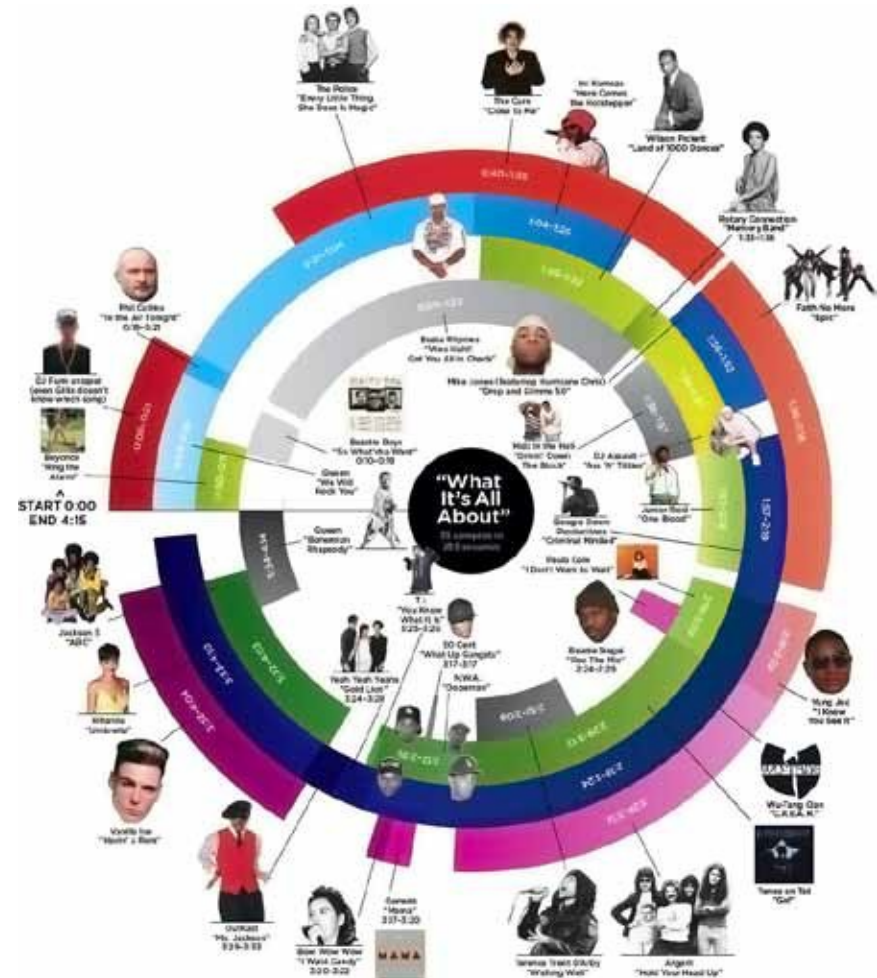
Vertrekpunt (actor) en richting (doel)

De meest voor de hand liggende vector is een pijl.

Kijkrichting: Met de klok mee

Je begint boven en gaat op het hoogste punt naar rechts.

- infographics
- Looprichting musea

BEROEPSPRODUCTEN SPRINT 1

Visuele Analyse

Deskresearch (beeldverzameling)

Fieldresearch (foto/video)

Ontwerp

Pictogrammenreeks

Feedback

Ter info

Deskresearch-Visuele Analyse (beeldverzameling)

Door middel van een visuele analyse laat je zien dat je in staat bent veelzijdig en gestructureerd beeldmateriaal over het onderwerp verzamelen en dit overzichtelijk presenteren.

Beeldverzameling Merk: Overzicht geven van de al bestaande voor het project relevante visuele uitingen van het merk en belangrijkste concurrenten ter inzicht en opmaat naar de styleguide én deze terugbrengen naar onderdelen: typografie, kleur, beeld, logo.

- De student heeft gebruik gemaakt van een veelvoud aan bronnen (met voldoende diversiteit)
- Gestructureerd verzamelen: op basis van de briefing zijn duidelijke keuzes gemaakt in de te verzamelen voorbeelden
- Veelzijdigheid: Door een veelvoud van voorbeelden te verzamelen is er in de analyse een rijkheid van beeld aanwezig die de student in staat stelt om vanuit verschillende invalshoeken te kijken naar de beeldtaal van het onderwerp/merk en vast te stellen hoe het nieuwe ontwerp hierbij gaat aansluiten.
- Aan de hand van een bronnenoverzicht zijn de gebruikte bronnen eenduidig te achterhalen
- Presentatie: De voorbeelden zijn overzichtelijk verzameld in een gestructureerd/geordend document

Ter info

Fieldresearch-Visuele Analyse (foto/video) *Voor de visuele analyse maak je foto's, video's of tekeningen waarin je details en het grote geheel vastlegt. Hierdoor kun je visuele onderdelen benoemen: typografie, kleur, beeld, vorm.*

- Je hebt onderzoek gedaan (handschetsen, foto's)
- Het thema is duidelijk. Het werkstuk is qua thema en fotografie (onderwerp, sfeer) consistent.
- Er is een goede compositie, structuur en hiërarchie toegepast (regel-der-derden, uitsnede, aandachtspunt, voor- en achtergrond, scherptediepte, etc.)
- Ontwerpkeuzes zijn onderbouwd
- Presentatie van materiaal is geordend en goed uitgeprint (definitieve foto's minimaal op A5)

Ter info

Foto's maken is ook een vorm van schetsen

Het contactvel, ook nu een goede manier om je werkproces, je werkwijze en je keuzes inzichtelijk te maken.

<http://www.hansruttenphotography.com/blog/>

Informatie over Fototechniek >

<https://vakgroep.cmd.hr.nl/algemeen/inspiratie/2018/03/05/fototechniek/>

Ter info: Discovery Document

de foto's kunnen ook handig zijn voor het Discovery Document

Randvoorwaarden Discovery Document

- In het Discover Document laat je **met behulp van foto's, schetsen en andere visualisaties zien dat je onderzoek hebt gedaan naar het ontwerp vraagstuk.**
- Daarnaast demonstreer je dat je dat je deze inzichten op een overzichtelijke en samenhangende manier kan documenteren.
- Het document is een A4, is een samenhangend geheel (inleiding, middenstuk en slot), en is verzorgd (paginanummers, inhoudsopgave, voorblad, literatuurlijst e.d.).
- Het document maakt duidelijk zichtbaar welk ontwerp probleem jullie voor ogen hebben, en waarom dit van belang is om verder op door te gaan ontwerpen.

Voorbeelden:

Groepering van beeldelementen

- **Centraal (b.v. driehoekscompositie) of patroon**
- **Symmetrisch vs. asymmetrisch**
- **Belangrijkste vorm of lijn**
- **Uitsnede**

Alle film posters zijn hetzelfde: <http://www.froot.nl/posttype/froot/image/alle-filmposters-zijn-hetzelfde/>

Foto Tina Modotti

Foto Man Ray

Foto Tina Modotti

Foto: Fernand Hick

PICTURE POINTERS

Lines can be important compositional devices

01 When pictures like this one contain a strong line, it's almost impossible for your eyes not to follow it.

02 As the posts in this shot get further away, they create a converging effect that pulls you in.

Bronnen

“Beeldtaal”

Auteur: Willem Koetsenruijter

Uitgever: Boom uitgeverij Den Haag

isbn: 9789047301158

“Design Basic Index”

Auteur: Jim Krause

“Universal Principles of Design”

Auteurs: Lidwell, Holden, Butler

Uitgever: Rockport